

o Amazonii

nejvyšší pro buzeranty“, a podle toho celek vypadá – v rámcích všeobecného macismu neuklizejí ani ona čtyři procenta lidu. Sileny nepořádek asi kulminuje na pucalpských tržičkách, z nichž zejména největší, Bellavista, představuje dojem zcela ohromující: v šíleném vedru se mezi pkenými boudami v hlubokém blátě či prachu rvou prašiví psi a kondori krocánoviti o zkravenou hlinu a vnitřnosti, slepice, krávy a pžimové kachny jsou podřezávány a vyvrhovány, ryby všemožných velikostí a tvarů se pomalu rozkládají, děti vlečou vozíky se zeleninou, v drastické bídě bezvýznamní chudáci a zoufalci nabízejí své produkty v naději na kupoce. Zde se otvírá „břicho Amazonie“, houšť zápachů a vůní – Amazonie skývá nejvybranější pochoutky i nevyprovéditelný hnus, léky i jedy, v parném vedru se vše rozkládá a mizí. Desítky druhů tropického ovoce, místních i aklimatizovaných, vydávají opojně rozkladnou vůni s příděchem hniloby. Na starých novinách leží kusy želvy, hadů a krokodýlů, poblíž zvěřina z jelinků rodu *Mazama*, pekarího, agutihó, někdy i pečení pásovcí či larvy velkých listorohých brouků. U medicnských stánků lze koupit rozmanité byliny a větre stromů čerstvé i sušené, kůry a kořeny, magické rostliny dobré i zlé, různé odvary, výňahy a oleje, sádlo z anakond a dalších přásmích plazů, ptáků a savců, tisíc a jeden prostředek, jímž lze mazat a léčit opuzení, svrab, úžeh, šílenství i nešťasnou lásku.

V dusném vedru bují pudý a vášně, jímž amazonská populace žije. Především je to neuvěřitelný erotický propletenec, který se všude tvoří podle zásady „prožij si svou telenovelu“ – příběhy jihoamerických televizi, pro nás tak bizarní, se tu zhmotňují před očima. Nevěry proliferují, kam se podíváme, a žárliivost je asi nejsilnější emocií, pomíneme-li fotbal a všeobecnou neselektivní chtivost všeho. S láskou úzce souvisí magie. Sta a sta čarodějníků sídlí na okrajích města a v okolních vesnicích a samotách a v nepřetržité návaznosti na staré tradice plní přání objednatelů – zamilování, odmílování, úspěch, neúspěch, peníze, nemoc, smrt. Krom čarodějných pleťích nebývá zvykem hledat příčinu neúspěchu nikde jinde ani v univerzitních kruzích. Snad kromě Afriky nejtemnější se nikde na světě s takovou intenzitou nekouzlí. Ač nevynikám jako pravověrný scientista a osvícenec, v Amazonii jsem často nahlížel, že správná dávka obého věru neškodí, a trochu jsem chápal někdejší inkvizitory, pokud to u nás kdysi vypadal podobně – upálení je pochopitelně cosi obhudeho, ale pět ran lískovkou na holou by možná mísy nezaškodilo. Ve vztahu k obecnému čarování není osvícenství intelektuální rozmar, ale účinná zbraň.

V amazonském dusnu bují nejen pověry, ale i fámy a legendy. Jižní Amerika už je taková a pověst o El Doradovi je takovéto duchovní atmosféry typickou ukázkou – mnohem bizarnější historky se ovšem jindy a jinde ukázaly pravdivými. Oblíbené jsou zejména příběhy o *pelacans*, zločincích, kteří sloupávají občanům tváře a prodávají je gangsterům k transplantacím, vyměně za jejich „profláknuté“ a kriminálně vyhlížející kšichty. Další kastou jsou *pishtacos* (slovo je španělské, z nějakého indiánského jazyka): ti prodávají ze zabíjčích lidí orgány k transplantacím a zejména z nich škrvají sádlo na jakýchsi trojnožkách, aby je pak prodali do Švýcar na výrobu cihlní kosmetiky – už před sedmi lety tam jeden z mých přátel tuto fámu zachytil, tenkrát však tuk sloužil Američanům k pohonu raket. Historiky o nich uverejňují i lokální noviny, včetně fotografii oněch trojnožek, i Češi v Amazonii několik let usedlí nepochybují o jejich pravdivosti. Já ano – už jsem toho příliš mnoho slyšel o urbánních legendách a rituálním významu sádla (ovšem prvním vyprávěním o Aušvicu také nikdo nevěřil). V jedné indiánské vesnici na mne volaly děti: „Píšťak, píšťak!“, neboť běloši, prý Italové, tenhle moderní tukový vampyrismus údajně provozují. Jinou obvyklou látkou legend jsou hadi – vyprávěnký o hadech lidí pronásledujících, skákajících ard. jsou na den-ním pořádku a nevidělo se mi s nimi polemizovat, byt biologie o ničem podobném neučí.

Amazonie je máločemu tak vzdálena jako systematicky provozované učnosti: chvilí nehliídanou knihu rozčezou termínů, puády neustále obléhají šedou kůru mozkovou a exaktní myšlenka se v dusnu více jako chorý plž. V Pucallpě je univerzita hned několik, ale bližší pohled je neobyčejně tristní. Personál tráví většinu času pleťchami o tom, kdo bude nad čím šéfovat, a šířením lokálních dbů, vzájemně se neutralizuje a překáží si v jakékoli smysluplné činnosti. Atmosféra nekompetence a jalových provinčnických pleťích neobyčejně připomíná odlehle školy sovětského Kazachstánu, jak je popisuje Solženicyn ze svého vyhnanství. Vše žije vykaznictvím a megalomaničtými projekty a jedinou kultivovanou dovedností je umění sát ze stáních či zahraničnických zdrojů peníze. Sát, na jakékoli úrovni, to je v Amazonii to-správné slovo – i *gringo* přiznáný do rodiny se stává okamžitě předmětem parazitace. Nauky jako takové nebaví téměř nikoho a mohou snad tak sloužit jako prostředek přechodu do „civilizace“, nejlépe přímo do Limy. *Universidad Nacional Intercultural Amazonia*, na jejímž kampusu jsem měl možnost bydlet, je učena pro indiány a má úroveň lepší základní školy, vyučující pedagogiku,

STANISLAV KOMÁREK
ZEMĚ SPATŘENÉ

Vydalo Nakladatelství Academia
Středisko společných činností AV ČR, v. v. i.
Vodňáckova 40, 110 00 Praha 1

Grafická úprava a návrh obálky Tereza Pavlová, Studio Marvil
Ilustrace Karel Štíbral
Odpovědný redaktor Josef Smazl
Technická redaktorka Ivana Řhova
Vydání 1., Praha 2016
Ediční číslo 11780
Sazba Vladimír Fara
Tisk Těšínská tiskárna, a. s., Štefánikova 1828/2, 737 01 Český Těšín

ISBN 978-80-200-2588-3

Knihy Nakladatelství Academia zakoupíte na
www.academiknihy.cz
www.academiabooks.com
www.celnihy.academia.cz